

10-2024 Utvidelse av tidligere prosjekt: 13-2020

Veiledning om selvkost og utarbeidelse av lokale forskrifter for vann- og avløpsgebyr

Forslagsstiller

Samfunnskomiteen

Målsetning med prosjektet

- Oppdatere rapport 179/2011: "Veiledning i utarbeidelse av kommunale gebyrforskrifter for vann og avløp."
- Utarbeide en mer detaljert veiledning enn den forrige rapporten, som adresserer faktiske problemstillinger kommunene møter ved revisjon av gebyrforskrifter.
- Gi en dypere innsikt i fordelingsproblematikk relatert til landbruk, hytter og næring, inkludert praktiske eksempler som viser beste praksis.
- Kommentarene til lovteksten bør forsterkes og relevant rettspraksis inkluderes.

Hvis regjeringens beslutning om et nytt overvannsgebyr er tilgjengelig i løpet av prosjektperioden, kan prosjektet også belyse nødvendige endringer i kommunens gebyrforskrifter.

Sluttresultatet vil bli en oppdatert digital utskrivbar veiledning om lokale forskrifter for vann- og avløpsgebyr, som også vil legges ut på VA-finansiering. Rapporten kan integreres i et fremtidig kursopplegg om selvkost og finansiering.

Bakgrunn

I 2020 ble det vedtatt en oppdatering av to tidligere Norsk Vann rapporter:

- 10/2015 - Veiledning for praktisering av selvkost i vann- og avløpssektoren
- 179/2011 - Veiledning i utarbeidelse av kommunale gebyrforskrifter for vann og avløp

I 2020 var målet å utvikle en nettbasert veiledning der medlemmene enkelt kunne finne svar om selvkostregelverket og få veiledning for utforming av lokale gebyrforskrifter. Det ble påpekt at oppdateringen av disse to veiledningene burde gjennomføres samtidig, da de har en felles målgruppe og begge omhandler håndtering av vann- og avløpsgebyr - både utgifts- og inntektssiden.

I 2021 ble en ny veiledning for praktisering av selvkost i vann- og avløpssektoren lansert i form av nettstedet va-finansiering.no. Veiledningen for utarbeidelse av kommunale gebyrforskrifter for vann og avløp ble derimot utsatt i påvente av regjeringens arbeid med en ny ordning for overvannsgebyr.

For øyeblikket jobber regjeringen med en ny klimamelding og overveier samtidig innføringen av et nytt overvannsgebyr. Uavhengig av statusen for det nye overvannsgebyrregelverket er det et behov for å oppdatere veiledningen fra 2011.

Finansiering

Opprinnelig prosjekt, vedtatt i 2020, hadde en tildelt ramme på 750.000 kroner. Denne summen ble fullt ut benyttet til å opprette den nye selvkostveiledningen va-finansiering.no. Ytterligere finansiering vil derfor være nødvendig for fortsettelsen av prosjektet.

Prosjektopplegg (kort beskrivelse)

I 2011 introduserte Norsk Vann en veiledning i utforming av kommunale gebyrforskrifter for vann og avløp.

Veiledningen viser hvordan kommunene kan bygge opp et gebyrregelverk med de mange valg og prioriteringer som skal gjøres. Den synliggjør også konsekvensen av de ulike valgene. Likevel tar veiledningen kun overfladisk for seg fordelingsproblematikk. Det er et mål at en i en revidert veiledning går mer i dybden på problemstillingene slik at rapporten blir mer utførlig og svarer ut mange av de problemstillingene kommunene faktisk havner oppi ved revidering av gebyrforskriften. En ønsker konkret å inkludere praktiske eksempler som fremhever beste praksis, særlig i forhold til utvikling av hytteområder og ny næringsvirksomhet.

Rapportens del om relevant regelverk

For å utforme gode lokale forskrifter, er inngående kunnskap om gjeldende lover og forskrifter nødvendig. I en oppdatert rapport bør kommentarer knyttet til lov om kommunale vass- og kloakkavgifter, forurensningsloven og forurensningsforskriften forsterkes. Videre bør relevante rettsavgjørelser inkluderes for å gi et helhetlig bilde.

Det er spesielt behov for forbedret veiledning om:

- Gebyrobjectet og hvem gebyrplikten gjør seg gjeldende overfor
- Risikoer forbundet med utvidelse av næringsvirksomhet, særlig gitt at tilknytningsgebyret beregnes kun én gang. Relevante dommer som adresserer tilfeller hvor et tillegg til tilknytningsgebyret kan beregnes, rettspraksis knyttet til midlertidige løsninger for tilknytning.
- En ønsker råd knyttet til hva som vil være rett fordeling mellom fastledd og gebyrets variable del.
- I tilfeller hvor eiendommen ikke brukes som bolig, kan det fastsettes særlige regler for gebyrberegning. En ny veiledning bør gå inn i rammeverket knyttet til det å kunne inngå egne avtaler.
- Klarhet rundt når differensierte gebyrsatser kan benyttes og hvilken dokumentasjon som kreves i denne forbindelse.
- Regelverket knyttet til abonnenters rett til å klage.
- Bestemmelser vedrørende foreldelse ved feil i beregningsgrunnlag.

Rapportens del om praksis og relevant erfaring

Det kan være aktuelt å velge ut enkelte kommuner for å delta i en spørreundersøkelse for å kartlegge praksis og erfaring med egne gebyrforskrifter i likhet med den som ble utført ved utarbeidelsen av forrige rapport.

- I den nye veiledningen bør vi gi noen råd knyttet til hva det kan være hensiktsmessig å forskriftsfeste for å forenkle saksbehandlingen ute i kommunene.

Rapportens del om utforming av gebyrforskrifter

Om bruk av differensiert fastledd

Etter å ha bestemt gebyrmodellen og eventuelt størrelsen på fastleddet, står kommunene overfor valget om hvorvidt fastleddet skal differensieres. For næringsabonnenter kan fastleddet, for eksempel, variere proporsjonalt med vannmålerens dimensjon.

I den oppdaterte rapporten bør vi grundig analysere konsekvensene av en gebyrmodell basert på målerens dimensjon. Erfaring viser at en slik tilnærming både har positive og negative sider. Den nåværende rapporten gir ikke tilstrekkelig innsikt i utfordringene ved å benytte dimensjonsbasert modell. I den fornyede utgaven bør vi derfor belyse:

- Hva er potensielle fallgruver ved en dimensjonsbasert modell, og hva bør man være spesielt oppmerksom på?
- Hvilke simuleringer bør gjennomføres for å forstå hvordan ulike scenarier påvirker gebyret?

Om bruk av differensiering av forbruksleddet

Under visse forutsetninger gir forurensningsforskriften anledning til å differensiere forbruksleddet i en todelt gebyrmodell. I en revidert rapport bør en gå inn i reglene som knytter seg til særregler som utarbeides i mange kommuner relatert til gårdsbruk. Mange kommuner ønsker å tilby disse lavere satser for å stimulere til påkobling på det kommunale nettet.

Spørsmålet er om man kan ha særregler for abonnementsgebyr og forbruksgebyr for gårdsbruk. Et annet spørsmål er om man kan ha egne gebyrsatser for tilknytningsgebyr for gårdsbruk. **Det er en tolkningsuttalelse fra Miljøverndepartementet fra 2009. I en revidert veiledning bør en ha en henvisning til denne.**

Vedr beregning av forbruksgebyr basert på stipulering etter areal

Det er kun forbruket til boliger og fritidsboliger som kan stipuleres etter areal for abonnenter som ikke har vannmålere. Det er ikke lov å stipulere forbruket etter andre forhold enn arealet.

- ✓ I en ny rapport må en få bedre fram hva slags problemer som kan oppstå når en velger å benytte boligens areal ved en stipulering av vannforbruket. En slik løsning krever blant annet at du har en oppdatert matrikkel. Hvis du ikke har dette er det en del problemer som kan oppstå. Blant annet knyttet til boligblokker og forbruket knyttet til den enkelte seksjon/seksjonsnummer. Det kan være i strid med loven hvis man ikke

- definerer gebyrobject ned på seksjonsnivå. Dette gjelder all seksjonert eiendom.
- ✓ Vi bør derfor si noe om gebyrobjectet og at en boligblokk må defineres ned på seksjonsnivå i kommunens gebyrforskrift. Spørsmål som kan oppstå:
 - Kan du nekte en enkelt seksjon å benytte seg av vannmåler?
 - Kan du kreve at det kun skal være en måler for en hel boligblokk, og så kun sende en samlefaktura for hele boligblokken?
 - ✓ I en ny rapport bør en videre si noe om kombinasjonsbygg (næring/private boliger)
 - Hva er regelen for denne type bygg?
 - Utfordring med kombinasjonsbygg: Dersom man skal skille hvordan abonnementsgebyr blir beregnet for næringsdelen kontra boligdelen, eksempelvis fordi næring blir beregnet etter vannmålerdimensjon og bolig etter areal. Av erfaring kan det være utfordrende å kartlegge areal kun for boligdelen i et kombinasjonsbygg. Matrikkelen er gjerne mangelfull eller for lite detaljert. Nok en problemstilling man bør være bevisst på før man velger beregningsmåte.
 - ✓ I en ny rapport bør en si noe om minimumsgebyr. Bruk av minimumsgebyr er ikke tillatt. Det kan imidlertid synes som at det syndes mot denne regelen når det gjelder sommervann. Dette bør nevnes i en ny rapport.

Dette er noen av punktene vi ser for oss at vil måtte revideres i en ny veiledning i utarbeidelse av kommunale gebyrforskrifter. En vil trolig oppdage flere forhold i det videre arbeidet med en eventuell spørreundersøkelse mot kommunene.

Prosjektet innebærer følgende delaktiviteter:

Avholde oppstartsmøte mellom styringsgruppe og rådgiver for prosjektet for å drøfte nærmere hvordan prosjektet best skal løses, herunder møteplan.

Organisering/deltakere

Prosjektet styres av en styringsgruppe med 4-6 representanter fra Norsk Vanns medlemmer, som er oppnevnt av Norsk Vanns styre, samfunnskomité, avløpskomité og vannkomité. Det forventes at styringsgruppen og rådgiver møtes minimum 3 ganger (oppstartsmøte, milepælsmøter, workshop og avsluttende møte). Prosjektgruppen bør ha en sammensetning av jurister, økonomer og VA-ingeniørkompetanse.

Det legges opp til et fysisk oppstartsmøte og eventuelt med referansegruppen, og deretter gjennomføres møtene på Teams. Styringsgruppen vil foreslå deltakere i en referansegruppe. Referansegruppen blir invitert til workshopen og til å gi innspill til rapporten.

Norsk Vanns sekretariat vil ivareta prosjektadministrasjon, trykking/markedsføring. Det leies inn en ekstern rådgiver med rett juridisk kompetanse.

Kostnader/finansiering

Prosjektkostnader er anslått til kr 550 000 og skal i sin helhet finansieres av Norsk Vann prosjekt. Prosjektet har følgende budsjettposter:

<i>Kostnader</i>	
Faglig utredninger	350 000
Møter styrings-/referansegrupper (teams)	50 000
Trykking og formidling (rapporten vil inngå som en del av VA-finansiering)	25 000
Prosjektadministrasjon (herunder kursutvikling)	100 000
Uforutsett	25 000
Totalt	550 000

<i>Finansiering</i>	
Norsk Vann prosjekt	550 000

Ekstern	0
Totalt	550 000

Posten «Faglig utredning og rapportering» angir maks. ramme for utredningsarbeidet, herunder timekostnader, reisekostnader, møter og ev. boomkostninger.

Kost/nytte

Prosjektet vil bidra til korrekt beregning av gebyrene, og økt forståelse for hva som er en god praksis. Dette kan hindre ekstra arbeid og feil i kommunene.

Tidsplan

Prosjektet vil starte opp våren 2024 og avsluttes innen 31.12.2024

Rapportering og informasjon

Prosjektet rapporteres i form av en Norsk Vann rapport, men legges også ut i form av en digital rapport på va-finansiering.no.

Resultatene fra prosjektet presenteres dessuten i Vannspeilet og kan inngå i et kursopplegg som planlegges innfor VA-finansiering.

Samfunnskomiteen / Ida Stabo-Eeg 10.10.2023

Prioriteringskriterier

Kriterier	Fylles inn med aktuelle svar:
1) Er prosjektet i samsvar med strategiplanen?	Ja. Både hovedmål 1 gode rammebetingelser og hovedmål 2 god veiledning.
2) Er prosjektet innenfor en av følgende prosjektkategorier: a) tekniske veiledninger/rapporter, b) forvaltningsveiledninger/-rapporter eller c) strategiske prosjekter/utredningsprosjekter	b) forvaltningsveiledninger
3) Er prosjektet egnet til å løse utfordringer for ulike medlemskategorier?	Ja rett beregning av gebyr og utvikling av gode gebyrforsrifter
4) Fører prosjektet til utvikling av nye veiledninger/verktøy?	Oppdatert veiledning på VA-finansiering og grunnlag for kurs
5) Er prosjektet tilstrekkelig stort til å gi et tilfredsstillende resultat?	JA
6) Er det sannsynlig med økonomiske bidrag fra eksterne miljøer til prosjektet?	Nei
7) Er det sannsynlig at bevilgningen vil være utløsende for eksterne FOU-prosjekter og -midler?	Nei

Direktørens forslag til prioritering for 2024:

Gjennomføres i 2024. Selvkostveiledningen er et viktig verktøy for kommunene.

Innspill i høringsrunden

Samfunnskomiteen:

Avløpskomitéen:

Vannkomitéen:

Høringsinnspill fra andre:

Direktørens innstilling til styret: